

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการในโรงพยาบาลศูนย์เขตภาคใต้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

เป็นหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการที่ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยใน หอผู้ป่วยหนัก งานอุบัติเหตุและฉุกเฉิน งานผู้ป่วยนอก งานห้องคลอด งานห้องผ่าตัด ในโรงพยาบาลศูนย์ภาคใต้ รวม 5 แห่ง ประกอบด้วย หัวหน้าหอผู้ป่วยจำนวน 120 คน และพยาบาลประจำการจำนวน 1,873 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างหัวหน้าหอผู้ป่วย เป็นพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาตรีขึ้นไป ขึ้นทะเบียนการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าหอผู้ป่วย มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมดูแล ประสานงาน กิจกรรมการพยาบาลและการบริหารทรัพยากรภายในหอผู้ป่วย

กลุ่มตัวอย่างพยาบาลประจำการ เป็นพยาบาลที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาตรี และขึ้นทะเบียนประกอบวิชาชีพพยาบาลแล้ว

2. ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คำนวณจากสูตรยามานะ

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

โดยที่ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

e คือ ค่าความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม กำหนดให้เท่ากับ 0.05

N คือ ขนาดของประชากร เมื่อแทนค่าสูตรจะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างดังนี้

$$\text{ขนาดกลุ่มตัวอย่างของหัวหน้าหอผู้ป่วย (n1)} = \frac{120}{1+(120)(0.05)^2} = 92 \text{ คน}$$

และในการศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหัวหน้าหอผู้ป่วยได้ 90 คน คิดเป็นร้อยละ 75 ของประชากร เนื่องจากได้ตัดกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ออก จำนวน 2 คน

$$\text{ขนาดกลุ่มตัวอย่างของพยาบาลประจำการ (n2)} = \frac{1,873}{1+(1,873)(0.05)^2} = 330 \text{ คน}$$

และในการศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพยาบาลประจำการได้ 322 คน คิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากร เนื่องจากได้ตัดกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ออก จำนวน 8 คน

3. การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

เลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างหัวหน้าหอผู้ป่วย เลือกสุ่มให้กระจายเท่าเทียมกันในแต่ละโรงพยาบาล จำนวนร้อยละ 75 ของหัวหน้าหอผู้ป่วยในแต่ละโรงพยาบาล และเลือกสุ่มโดยวิธีการแบ่งกลุ่มย่อย (cluster sampling) ในแต่ละสาขาเพื่อให้กระจายเท่าเทียมกันในแต่ละสาขางานที่มีลักษณะงานบริการแตกต่างกัน 5 กลุ่ม คือ สาขาสูติกรรม ศัลยกรรม อายุรกรรม กุมารเวชกรรม และหน่วยงานพิเศษ ซึ่งประกอบด้วย งานผู้ป่วยหนัก งานอุบัติเหตุฉุกเฉิน งานผู้ป่วยนอก งานห้องคลอด และงานห้องผ่าตัด โดยวิธีจับฉลากแบบไม่แทนที่ เป็นหัวหน้าหอผู้ป่วยสาขาสูติกรรม 14 คน ศัลยกรรม 26 คน อายุรกรรม 15 คน กุมารเวชกรรม 13 คน และหน่วยงานพิเศษ 22 คน รวม 90 คน

กลุ่มตัวอย่างพยาบาลประจำการ เลือกสุ่มให้กระจายเท่าเทียมกันในแต่ละโรงพยาบาล จำนวนร้อยละ 18 ของพยาบาลประจำการในแต่ละโรงพยาบาล กระจายอยู่ในทุกสาขางานตาม กลุ่มตัวอย่างหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยวิธีจับฉลากแบบไม่แทนที่ เป็นพยาบาลประจำการสาขา สูติกรรม 32 คน ศัลยกรรม 85 คน อายุรกรรม 72 คน กุมารเวชกรรม 34 คน และหน่วยงานพิเศษ 99 คนรวม 322 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ หัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยและการรับรู้ของพยาบาลประจำการ ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยคำถามจำนวน 7 ข้อ เกี่ยวกับ อายุ ตำแหน่งปัจจุบัน ระยะเวลาดำรงตำแหน่งปัจจุบัน หน่วยงานที่ปฏิบัติงาน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การอบรมด้านบริหาร/ภาวะผู้นำ และสถานภาพสมรส

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการ ลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด ประเภทมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 ถึง 5 ที่ผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบสอบถามภาวะผู้นำซึ่งสร้างโดยบาส (Bass, 2000) แบ่งตามองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีบารมีหรือ การมีอิทธิพลด้านอุดมการณ์ จำนวน 25 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 1 ถึง 25 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ จำนวน 15 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 26 ถึง 40 3) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา จำนวน 8 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 41 ถึง 48 และ 4) ด้านการมุ่งความสัมพันธ์รายบุคคล จำนวน 7 ข้อ ตั้งแต่ข้อ 49 ถึง 55 รวมจำนวน 55 ข้อ มีช่วงคะแนนระหว่าง 55 – 275 คะแนน

เกณฑ์การรับรู้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการให้ความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ระดับ 5 หมายถึง รับรู้ว่าหัวหน้าหอผู้ป่วยมีพฤติกรรมตรงกับข้อความที่อธิบายเป็นอย่างมาก และรับรู้ว่ามีความสำคัญมาก ให้ 5 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง รับรู้ว่าหัวหน้าหอผู้ป่วยมีพฤติกรรมตรงกับข้อความที่อธิบาย และรับรู้ว่ามีความสำคัญ ให้ 4 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าหัวหน้าหอผู้ป่วยมีพฤติกรรมตรงกับข้อความที่

อธิบายหรือไม่ และไม่แน่ใจว่ามีความสำคัญหรือไม่ ให้ 3 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง รับรู้ว่ามีหน้าที่หรือผู้เกี่ยวข้องมีความสำคัญเพียงบางส่วน และรับรู้ว่ามีหน้าที่หรือผู้เกี่ยวข้องมีความสำคัญเพียงเล็กน้อย ให้ 2 คะแนน

ระดับ 1 หมายถึง รับรู้ว่ามีหน้าที่หรือผู้เกี่ยวข้องมีความสำคัญน้อยมาก และรับรู้ว่ามีหน้าที่หรือผู้เกี่ยวข้องมีความสำคัญน้อยมาก ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์การแปลผลคะแนน

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแปลผลคะแนนโดยรวมและรายด้านจากการแบ่งระดับคะแนนออกเป็น 3 ช่วง ตามเกณฑ์พิสัย (ธวัชชัย, 2542) เนื่องจากการกระจายของค่าคะแนนตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมดมีลักษณะเบ้ไปทางขวา ซึ่งหมายถึงคะแนนส่วนใหญ่ค่อนข้างไปทางระดับสูง ไม่กระจายเป็นไปตามโค้งปกติ สามารถแบ่งช่วงอันตรภาคชั้นระดับคะแนนจากค่าพิสัย (คะแนนสูงสุด-คะแนนต่ำสุด) ดังนี้

ระดับสูง มีช่วงคะแนนเท่ากับ ค่าเฉลี่ย + 1 ช่วงอันตรภาคชั้น

ระดับปานกลาง มีช่วงคะแนนเท่ากับ ค่าที่อยู่ระหว่างค่าเฉลี่ย \pm ช่วงอันตรภาคชั้น

ระดับต่ำ มีช่วงคะแนนเท่ากับ ค่าเฉลี่ย - 1 ช่วงอันตรภาคชั้น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ตรวจสอบความถูกต้องและความตรงของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย แพทย์หัวหน้างานพัฒนาระบบบริการสาธารณสุข โรงพยาบาลศูนย์ขนาดใหญ่ หัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลศูนย์ขนาดใหญ่ และหัวหน้าพยาบาลโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะโดยตัดข้อที่ความหมายซ้ำซ้อนออก 5 ข้อ

2. หาความเที่ยงของแบบสอบถามเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยทดลองใช้กับหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการโรงพยาบาลสงขลา ซึ่งมีคุณสมบัติคล้ายกลุ่มตัวอย่างจริง กลุ่มละ 10 คน รวม 20 คน นำคะแนนที่ได้มาทดสอบหาความเที่ยง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .97 โดยมีค่าความเที่ยงของแบบสอบถามการรับรู้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยเท่ากับ .92 และค่าความเที่ยงของแบบสอบถามการรับรู้ความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยเท่ากับ .98

วิธีการเก็บข้อมูล

ขั้นเตรียมการ

1. ผู้วิจัย ขอหนังสือ แนะนำตัว จากคณบดี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ เพื่อขออนุมัติต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลศูนย์ทั้ง 5 แห่งที่เก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัย เข้าพบหัวหน้ากลุ่มการพยาบาลเพื่อแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขออนุญาตเก็บ ข้อมูล ขอรายชื่อหัวหน้าหอผู้ป่วยทั้งหมดและรายชื่อพยาบาลประจำการในหอผู้ป่วยที่หัวหน้าหอผู้ป่วยได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง นำมาเลือกสุ่มเป็นกลุ่มตัวอย่าง
3. นักวิจัย ประสานงานกับผู้ช่วยนักวิจัย และชี้แจงเรื่องวิธีการแจกแบบสอบถามและเก็บ รวบรวมข้อมูลส่งคืนนักวิจัย

ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัย ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ภายหลังจากได้รับอนุญาตให้เก็บข้อมูล โดยใส่ซอง ระบุชื่อหน่วยงานหน้าซอง และระบุชื่อกลุ่มตัวอย่างและรหัสในแบบสอบถาม
2. กำหนดระยะเวลาตอบแบบสอบถามภายใน 2 สัปดาห์ โดยผู้ตอบนำเอกสารแผ่นที่ระบุ ชื่อออก รวบรวมบรรจุและปิดผนึกซองของแต่ละหน่วยงาน
3. ผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้รวบรวมแบบสอบถาม ส่งคืนให้ผู้วิจัยทางไปรษณีย์
4. ผู้วิจัย ตรวจสอบความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และได้พิจารณาถึง ข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 10 ชุด เนื่องจาก การตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยแจ้งรายละเอียดเรื่องการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างในหนังสือชี้แจงเรื่อง การพิทักษ์สิทธิ ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยตนเอง และมีสิทธิ์ถอนตัว จากโครงการวิจัยและการเป็นกลุ่มตัวอย่างหรือการนำเสนอข้อมูลได้ตลอดเวลา โดยแจ้งกับผู้วิจัย หรือผู้ช่วยนักวิจัย
2. ข้อมูลทุกอย่างจะถูกเก็บเป็นความลับ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะภาพรวมของผลการ วิจัยในลักษณะการนำเสนอข้อมูลวิชาการเท่านั้น โดยจะไม่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่าง

3. กลุ่มตัวอย่างจะได้รับการพิทักษ์สิทธิ์ในการปกปิดชื่อ โดยรหัสที่ปรากฏในแบบสอบถาม ไม่สามารถสืบย้อนกลับไปที่ชื่อของกลุ่มตัวอย่างได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS Version 10.0 ตามขั้นตอนและประเภทของข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การรับรู้ภาวะผู้นำ วิเคราะห์โดย

2.1 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการให้ความสำคัญต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยวิเคราะห์คะแนนรวม รายด้าน และรายข้อ และแปลผลระดับการรับรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.2 หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการรับรู้ความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการ โดยวิเคราะห์คะแนนรวม รายด้าน และรายข้อ และแปลผลระดับการรับรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

2.3 เปรียบเทียบคะแนนการรับรู้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการรับรู้ความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย โดยหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการ โดยการทดสอบค่า ทีอิสระ (independent t-test)